

BASIN DUYURUSU**KASIM AYI ENFLASYONU VE GÖRÜNÜMÜ****I. GENEL DEĞERLENDİRME**

1. Kasım ayında TEFE ve TÜFE sırasıyla yüzde 1,6 ve yüzde 2,9 oranlarında artış göstermiş, böylece her iki endekste Ocak-Kasım dönemi artışları sırasıyla yüzde 27,5 ve yüzde 27,7 olmuştur. Yıllık enflasyon TEFE’de yüzde 32,8’e, TÜFE’de ise yüzde 31,8’e gerilemiştir.

2. Son aylarda, beklentilerdeki olumlu gelişmeler ve buna bağlı olarak istikrarlı bir seyir izleyen döviz kurlarındaki gerileme, Kasım ayı enflasyonunu olumlu etkileyen başlıca unsurlar olmuştur. Son dört aylık dönemde, maliyet baskısının önemli ölçüde azalmasının yanında talep gelişmelerinin de enflasyon üzerinde baskı yaratmaması fiyat artışlarının sınırlı kalmasına yol açmıştır.

3. Kasım ayında TÜFE artışı TEFE artışının oldukça üzerinde gerçekleşmiştir. Bunda en önemli etken, Ekim ayının tersine gıda grubu fiyat artışlarının, tarım grubunun önemli ölçüde üstünde kalması olmuştur. Ancak, gıda ve tarım grupları dışarıda bırakıldığında da bu farklılaşmanın devam ettiği ve gıda dışı TÜFE yüzde 2,0 oranında artarken tarım dışı TEFE artışının yüzde 1,2 oranında kaldığı görülmektedir. Bu durum, döviz kurundaki olumlu gelişmelerin özel imalat sanayi fiyatlarını daha fazla etkilemesinden ve kamu fiyat ayarlamalarının TÜFE üzerindeki etkisinin daha belirgin olmasından kaynaklanmıştır. Petrol ürünleri fiyatlarındaki gerileme TEFE’de diğer kamu fiyatlarında meydana gelen artışları telafi ederken, petrol ürünlerinin daha düşük ağırlıkla temsil edildiği TÜFE kamu fiyatlarındaki artıştan daha fazla etkilenmiştir.

Tablo 1: Genel TÜFE, TEFE ve Alt Kalemler

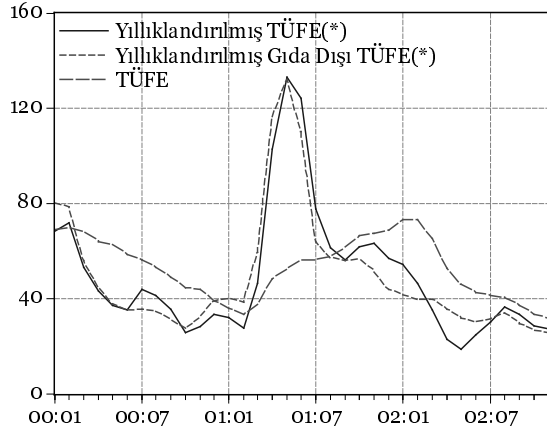
	Yıllık % Değişim		Aylık % Değişim		
	2001 Kasım	2002 Kasım	2002 Eylül	2002 Ekim	2002 Kasım
TÜFE	67,3	31,8	3,5	3,3	2,9
Mallar	78,0	32,3	4,0	4,2	3,6
Hizmetler	49,5	30,7	2,6	1,5	1,5
Gıda Dışı	66,5	32,5	3,0	2,9	2,0
TEFE	84,5	32,8	3,1	3,1	1,6
Kamu	101,0	31,3	3,3	1,7	0,3
Özel	78,6	33,4	3,0	3,7	2,1
Kamu İmalat	100,8	31,2	3,4	1,6	0,0
Özel İmalat	92,6	28,1	2,5	1,8	1,6
Tarım Dışı	95,6	29,5	2,9	1,8	1,2
Tarım ve Enerji Dışı	94,4	29,5	2,9	1,9	1,1

Kaynak: TCMB, DİE.

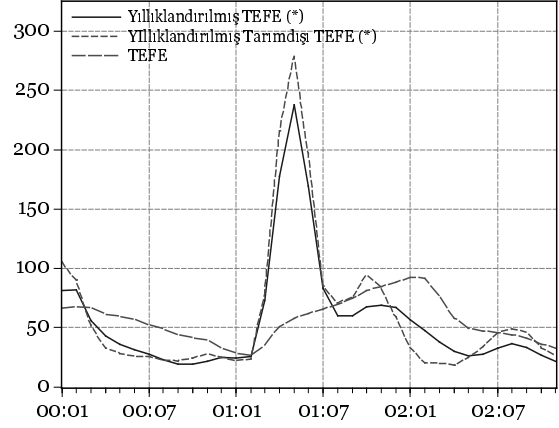
4. Mevsimsellikten arındırılmış TÜFE ve TEFE’nin üç aylık hareketli ortalamalarının yıllıklandırılması yoluyla hesaplanan *yıllık enflasyon* Kasım ayında da gerilemeye devam etmiş ve TEFE’de yüzde 21,9, TÜFE’de ise yüzde 27,2 olarak gerçekleşmiştir. Bu şekilde hesaplanan yıllık enflasyon, *tarım dışı TEFE*’de yüzde 26,0’a, *gıda dışı TÜFE*’de de yüzde 25,5’e düşmüştür.

Grafik 1: Yıllık Yüzde Değişim ve Üç Aylık Hareketli Ortalamalar

TÜFE ve Gıda Dışı TÜFE

TEFE ve Tarım Dışı TEFE

(*) Üç Aylık Hareketli Ortalama (Yıllıklandırılmış, Mevsimsel Düzeltme Yapılmış)

Kaynak: TCMB, DİE

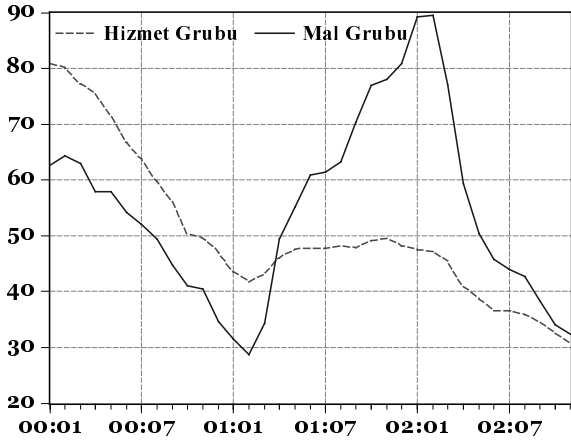
Tüketici Fiyatlarındaki Gelişmeler

5. Kasım ayında TÜFE artışı gıda fiyatlarındaki artıştan ve kamu fiyat ayarlamalarından olumsuz etkilenmiştir. Buna karşın, hizmet grubu fiyat artışlarının düşük kalması ile döviz kuru ve beklentilerdeki olumlu gelişmeler bu olumsuz faktörlerin etkilerini sınırlamıştır.

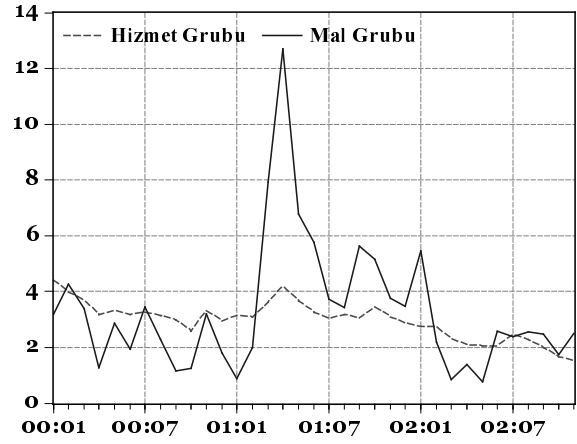
6. Gıda grubu fiyat artışları Kasım ayında mal grubu fiyatlarının yüzde 3,6 oranında yükselmesine neden olmuş, gıda dışı mal grubu fiyat artışı ise yüzde 2,5 olarak gerçekleşmiştir. Hizmet grubu fiyat artışları ise Ekim ayındaki düşük seviyesini korumuş ve yüzde 1,5 oranında kalmıştır. Özellikle kira grubu fiyat artışının Ekim ayındaki gibi sınırlı kalması bu gelişmede etkili olmuştur. Buna karşılık, haberleşme hizmetleri fiyatları TÜFE artışının üzerinde yüzde 3,2 oranında artış göstermiştir. Mevsimsellikten arındırılmış veriler incelendiğinde de, Kasım ayında mal grubunda fiyat artışlarının bir önceki aya göre 0,8 puan hızlanarak yüzde 2,5 , hizmet grubunda ise 0,2 puan yavaşlayarak yüzde 1,5 düzeylerinde gerçekleştiği görülmektedir.

Grafik 2: Mal Grubu ve Hizmet Grubu Fiyatları

Yıllık Yüzde Değişim

**Aylık Yüzde Değişim
(Mevsimsellikten Arındırılmış)***

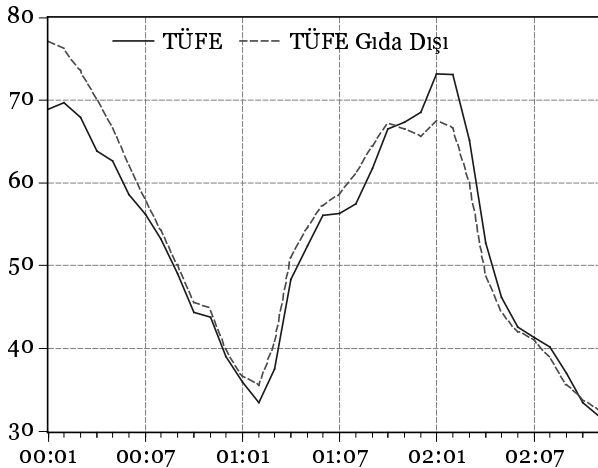
Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işlemi TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

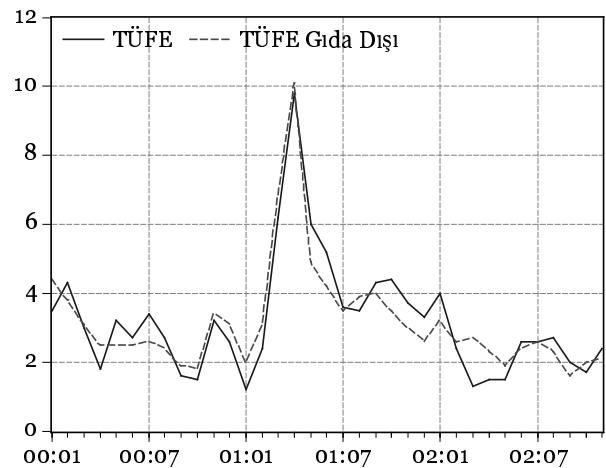
7. Ekim ayında gıda grubuna göre daha yüksek artış gösteren tarım grubu fiyatları, Kasım ayında gıda fiyat artışlarının hızlanmasında rol oynamıştır. Gıda grubu fiyat artışları, Ekim ayında yüzde 4,6'dan Kasım ayında yüzde 6,0'a yükselmiştir. Bunda, ertelenen çay ve şeker fiyat ayarlamalarının yapılmasının yanı sıra Ramazan ayı da etkili olmuştur. Mevsimsel etkilerden arındırıldığında, gıda fiyatlarındaki hızlanma daha belirgin olarak ortaya çıkmakta, gıda fiyat artış oranının Ekim ayında yüzde 0,9'dan Kasım ayında yüzde 3,4'e yükseldiği görülmektedir. Gıda fiyatlarındaki bu hızlanmaya bağlı olarak mevsimsellikten arındırılmış TÜFE artışının da bir önceki aya göre 0,7 puan yükselerek yüzde 2,4 olarak gerçekleştiği gözlenmiştir (Grafik 3).

Grafik 3: TÜFE ve Gıda Dışı TÜFE

Yıllık Yüzde Değişim

**Aylık Yüzde Değişim
(Mevsimsellikten Arındırılmış)***

Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işlemi TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

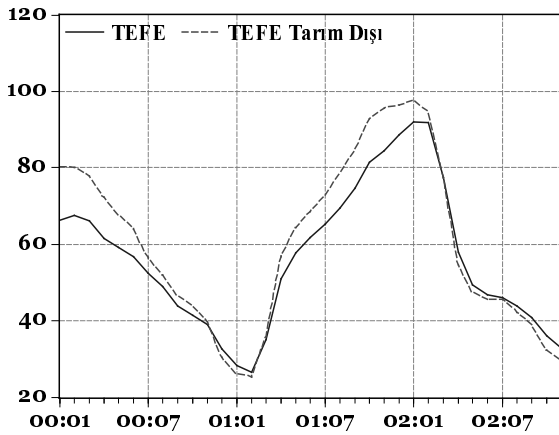
Toptan Eşya Fiyatlarındaki Gelişmeler

8. Tarım fiyatları, Ekim ayındaki yüzde 8,1'lik artışın ardından, Kasım ayında yüzde 3,3 oranında yükselerek, döviz kurundaki gelişmeler ile birlikte TEFE enflasyonunu sınırlayan unsurlardan biri olmuştur. Ekim ayının aksine, tarım fiyatlarındaki artış oranı, son yedi yıl Kasım ayı ortalaması olan yüzde 4,8'in altında kalmıştır. Mevsimsellikten arındırılmış artış oranlarına bakıldığında, tarım fiyatlarındaki artış oranının geçen aya göre gerilediği ve yüzde 2,7 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

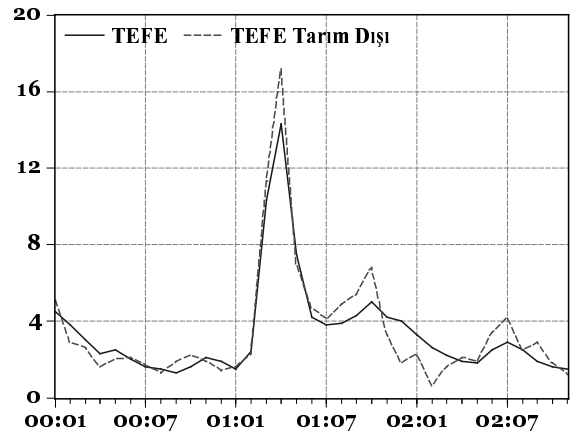
9. Eylül ve Ekim aylarında artış hızı görece olarak yavaşlayan kamu imalat sanayi fiyatları, Kasım ayında da belirgin bir artış göstermemiştir. Bu gelişmede, seçim sonrasında elektrik, TEKEL ve gıda ürünlerine yapılan zamlara karşılık, kamu imalat sanayi sektörü içinde en yüksek ağırlığa sahip olan petrol ürünleri imalatı sektörü fiyatlarının uluslararası ham petrol fiyatları ve döviz kurundaki gelişmelere bağlı olarak yüzde 3,0 oranında gerilemesi etkili olmuştur. Özel imalat sanayi fiyat artış oranı, Türk lirasının Ağustos ayından itibaren görece olarak istikrarlı seyretmesinden ve kamu fiyat ayarlamalarının yavaşlamasından olumlu etkilenmiştir. Özel imalat sanayiinde fiyat artışı, son sekiz aydaki en düşük seviyesine gerilemiştir. Bu gelişmelere bağlı olarak, Ağustos ayından itibaren gerileyen mevsimsellikten arındırılmış TEFE artışı, bu eğilimini Kasım ayında da sürdürerek yüzde 1,5 olarak gerçekleşmiştir. Tarım dışı TEFE'de gerileme daha belirgindir; tarım dışı TEFE artışı, Ekim ayında yüzde 1,8 iken, Kasım ayında yüzde 1,2'ye düşmüştür (Grafik 4).

Grafik 4: TEFE ve Tarım Dışı TEFE

Yıllık Yüzde Değişim

**Aylık Yüzde Değişim
(Mevsimsellikten Arındırılmış)***

Kaynak: TCMB, DİE

*Mevsimsellikten arındırma işleminde TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

II. GÖRÜNÜM

10. Kasım ayı sonunda, yıllık TÜFE artışının, 1988 Ocak-2002 Kasım döneminin en düşük seviyesi olan yüzde 31,8'e gerilediği görülmektedir. TCMB Beklenti Anketi verilerine göre, gelecek on iki aylık enflasyon beklentileri düşmeye devam ederek, Kasım ayı ikinci döneminde yüzde 26,2 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 5). Tüm bu gelişmeler ve ileriye yönelik

öngörülerimiz ışığında, tüketici fiyatları yıllık artış oranının Aralık ayında da gerilemesini sürdüreceği ve enflasyon hedefinin önemli ölçüde altında kalacağı anlaşılmaktadır.

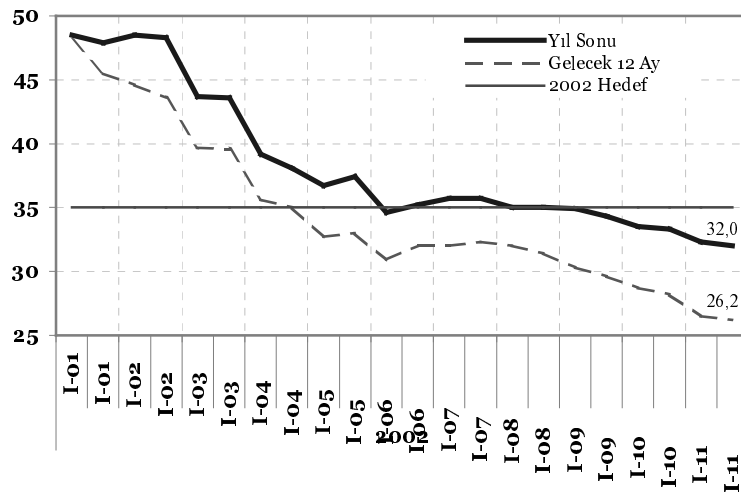
11. Gelecekte enflasyon gelişmelerini olumsuz etkileyebilecek bazı risklerin altının çizilmesinde fayda görülmektedir. İlk olarak, Irak'a yönelik askeri operasyon ihtimali ve Avrupa Birliği üyelik müzakere süreci ile ilgili olası olumsuz gelişmeler, beklentilere ve döviz kuruna yansiyarak 2003 yılı enflasyon hedefine ulaşılması açısından risk oluşturabilecektir.

12. Ayrıca, 2002 yılı üçüncü çeyreğine ilişkin büyüme verileri incelendiğinde ekonomik büyümeye ihracat ve kamu harcamalarının daha çok katkıda bulunduğu, özel tüketim artışının ise görece olarak kısıtlı kaldığı görülmektedir. Bu durum, 2002 yılındaki olumlu büyüme performansına rağmen, iç talebin enflasyon üzerinde baskı oluşturmadığını göstermektedir. Buna karşın, 2003 yılında iç talep koşullarının enflasyon üzerindeki sınırlayıcı etkisinin 2002 yılında olduğu kadar belirgin olmayacağı ve ekonomik büyümeyle birlikte iç talep canlanmasının enflasyon üzerinde baskı yaratabileceği öngörülmektedir. İç talebin canlanması halinde, özellikle 2001 yılından itibaren yatay bir seyir izleyen hizmet grubu fiyat artışlarının hızlanma riski bulunmaktadır.

13. Son olarak, tarımsal üretimin mevsimsel etkilerden dolayı 2003 yılında 2002 yılına göre düşük kalma olasılığı gözönünde bulundurulduğunda, tarım ve gıda fiyatlarının 2003 yılı enflasyonunu 2002 yılında olduğu kadar olumlu etkilemesi beklenmemektedir.

14. 2002 yılında enflasyonla mücadelede önemli bir mesafe alınmıştır. Ancak, ulaşılan enflasyon düzeyi uluslararası ölçütler açısından hala çok yüksektir. Sürdürülebilir bir büyüme hızını yakalamanın ve daha adil gelir dağılımına ulaşmanın en önemli önkoşulunun bu mücadelenin aksatılmadan sürdürülmesi olduğu unutulmamalıdır. Yukarıda belirtilen risklere karşın, 2003 yılında da enflasyona karşı mücadelede aynı başarıyı göstermek mümkündür. Bu çerçevede, mali ve parasal disiplinin sürdürülmesi, gelirler politikasının enflasyon hedefi ile uyumlu olması ve ekonomik program çerçevesinde öngörülen yapısal reformların kararlılıkla uygulanmaya devam edilmesi, 2003 yılı enflasyon hedefine ulaşılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Grafik 5: TCMB Beklenti Anketine Göre Enflasyon Beklentileri

Kaynak: TCMB Beklenti Anketi